

Det blir mye styr nå Obama kommer i morgen.
Til gjengjeld går det roligere for seg når den egentlige
Fredsfyrsten kommer om 14 dager.

Byantikvarens smak og behag
DEBATT 2. DEL side 39

Finansdepartementet underminerer regjeringens annonserte klimapolitikk, slik episoden om avgift på biodiesel illustrerer.

Kostnadseffektiv klimapolitikk?

Edgar Hertwich
professor i industriell
økologi ved NTNU
og medlem i FNs
ressurspanel

KOMMENTAR

TILBAKERULLING: Avgiftslegging på biodiesel er ingen enkeltsak; det er konsekvent anvendelse av teorien om virkemiddelbruk i miljøpolitikk som er framlagt i en ny Norsk offentlig utredning (NOU). Jeg er forbauset at NOU 2009:16 har ikke ført til mer offentlig oppstyr, siden utredningen anbefaler en tilbakerulling av nærmest alle klimapolitiske virkemidler med unntak av kvotemarked. En slik politikk vil resultere i økte klimagassutslipp i Norge – stikk i strid med målsettingen i klimaforliket og Norges internasjonale forpliktelser. NOUen befinner seg på høring fram til 18. desember – og her leser du hvorfor du bør være kritisk til utredningen.

NOU 2009:16 heter «Globale miljøutfordringer – norsk politikk» og er bestilt av Finansdepartementet. I utgangspunktet er teksten tung lesning og utilgjengelig for folk uten bakgrunn i samfunnsøkonomi. Kunnskap og innsikt fra andre disipliner eller praktisk erfaring fra næringslivet eller teknolog utvikling er ikke brukt i utredningen. At ett verdenssyn dominerer offentlig politikk i den grad, er i seg selv problematisk. Når verdenssynet attpåtil leder til resultater stikk i strid med regjeringserklæringen bør alarmklokkene ringe.

UTREDNINGEN tar utgangspunkt i at det mest effektive virkemidlet for reduksjon av globale klimagassutslipp er en global, enhetlig utslippskostnad i form av et system med omsettbare utslippstillatelser (kvoter) eller skatt på utslipp. I et perfekt fungerende marked med allvitende og rasjonelle markedsdeltakere fører det til at de billigste reduksjoner tas først. Teknologistandarder, omsetningspåbud og subsidier vil ifølge teorien føre til økte kostnader fordi det vil fremme visse tiltak framfor de billigste, som markedet ville ha valgt. Slike virkemidler kan derfor kun rettferdiggjøres for å korrigere for markedssvikt, eller i tilfelle markedsprisen ikke reflekterer de sanne kostnader.

Finanskrisen har nå ført til at det også i samfunnsøkonomi stilles spørsmål ved den hyppige bruken av

KØBENHAVN: Jordklodens framtid diskuteres på klimatoppmøtet i København. Men den norske regjeringen gjør ikke nok for å nå målet for klimapolitikken, mener kommentarskribenten. (Foto: Reuters)

Vi kjenner til en rekke tiltak og teknologier som er uunngåelige om vi skal nå målet. Istedenfor å gjennomføre disse tiltak, nøler regjeringen.

antagelser om regneferdighet og kunnskapsnivå til markedsdeltagere. Psykolog Daniel Kahneman fikk Nobelprisen i økonomi for å dokumentere at mennesker i praksis ikke handler rasjonelt – selv ikke når de blir gjort oppmerksom på egen irrasjonell atferd.

I 2009 gikk Nobelprisen til Elenor Ostrom og Oliver Williamson for studier om hvordan institusjoner påvirker aktørenes økonomiske atferd; studier som går bort fra disse tvilsomme antagelser om allvitende og rasjonalitet.

DEN STØRSTE SVAKHETEN i utredningens resonnement om virkemiddelbruk er imidlertid antagelsen om at utslippsprising er tilstrekkelig for å dekke miljøskader forårsaket av utslipp.

Det er nå bred politisk og faglig enighet om at global oppvarming bør begrenses til 2°C. Radikale utslippsreduksjoner er nødvendig for å oppnå det: fra 10–30 tonn per person og år i i-land til 1–2 tonn, og hvis vi nøler nå, må reduksjonene bli enda kraftigere. Det lønner seg ikke å vente, tvert imot.

Kvotekostnaden i EU i dag utløser få klimatiltak, så få at Europakommisjonen oppfordrer til, eller pålegger, bruk av kraftige virkemidler som innmatingstariffer for fornybar kraft og innføring av byggeforskrifter og energistandarder. I tillegg er EU villig

til å ta på seg større utslippsreduksjoner som del av en global avtale. Dette kan bare tolkes som en vedkjennelse av at utslippsreduksjoner i tråd med dagens EU-politikk ikke er tilstrekkelig for å nå målet om 2 °C. EUs kvotepris er med andre ord langt fra høy nok til at faktiske miljøskader reflekteres i energiprisene.

Hvis utslippets miljøkostnader i realiteten er høyere enn utslippsprisingen som kan oppnås gjennom skatter eller kvotemarkedet, er det samfunnsøkonomisk lønnsomt å ta i bruk andre virkemidler for å redusere utslipp.

EN AV GRUNNENE til de for lave utslippskostnadene er at det politisk ikke lar seg gjennomføre med for raske økninger. I Storbritannia forsøkte Tony Blair en eskalerende drivstoffavgift i sin første periode, og ble stoppet av sinte lastebilførere som stanset trafikken i protest. I tillegg vil en høy utslippskostnad for alle sektorer føre til en flytting av industri til u-land som mangler utslippsprising. Jeg ønsker også en høy pris på utslipp for å fremme omlegging av produksjon og forbruk i en mer klimavennlig retning. Teknologiene som er helt nødvendig for den påkrevde utslippsreduksjonen, blir imidlertid først konkurransedyktige med en CO₂-pris omkring 100 euro per tonn. Det finnes få land hvor en slik pris er politisk gjennomførbar. Derfor kre-

ver innføring av disse teknologier andre virkemidler.

Det er et annet poeng også. 2°C-målet krever rask omlegging til et lavutslippssamfunn. Utslippsreduksjoner som er billigst i dag, kan innebære løsninger som fortsatt har for høye utslipp. Gasskraftverk for eksempel, slipper ut bare halvparten så mye CO₂ som kullkraftverk. Utslippsreduksjonen er kostnadseffektiv per tonn, men for liten. Problemet er at energisystemets infrastruktur har lang levetid, både på produksjons- og forbrukssiden. Ny infrastruktur bør derfor være lavutslipp med en gang – hvis ikke låser vi oss til løsninger som ikke duger på lang sikt. Derfor bør alle nye bygg være passivhus, og alle nye kraftverk fornybare eller med CO₂-håndtering.

VI VET IKKE HELT ennå hvordan et lavutslippssamfunn kommer til å se ut; hvordan vi kan leve godt med kun 1–2 tonn CO₂ hver. Det er ingen som har prøvd. Vi kjenner imidlertid til en rekke tiltak og teknologier som er uunngåelige om vi skal nå målet. Istedenfor å gjennomføre disse tiltak, nøler regjeringen. Finansdepartementet bygger opp kompliserte teorier basert på urealistiske forutsetninger og logiske feilslutninger. For å få den politikken som nær sagt alle partier har lovet, bør befolkningen protestere mot en NOU som går imot det velgerne ønsker.